

गणेश गुलाबराव सुरोशे

विरुद्ध

महाराष्ट्र राज्य आणि इतर

मार्च 17, 1997

[न्यायमूर्तीद्वय के. रामास्वामी आणि जी. टी. नानावटी]

अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती कायदा, 1976:

सामाजिक दर्जा प्रमाणपत्र-'ठाकूर' या जातीचे दावे, महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूची जमाती-छाननी समिती, ज्यांनी स्वतः ला अनुसूची जमाती असल्याचा दावा केला आहे - छाननी समितीने दावा फेटाळत दावेदार 'मा ठाकूर' नाही की 'का ठाकूर' असा निर्णय दिला -उच्च न्यायालयाने दावा फेटाळून लावला -अनुसूची जाती आणि अनुसूची जमाती कायदा 1976 च्या अधीन राहून संविधानाच्या कलम 342 अंतर्गत राष्ट्रपतींची अधिसूचना निर्णायक आणि अंतिम आहे - , पक्षाची जात न्यायालय तपासू शकत नाही- जारी केलेल्या प्रमाणपत्रांचा आधार -राष्ट्रपतींच्या अधिसूचनेत नमूद केलेली जात दावेदाराला लागू होईल की नाही एवढेच न्यायालय शोधू शकते- उच्च न्यायालयाच्या निर्णयात आम्ही हस्तक्षेप करण्याची आवश्यकता नाही- भारताची राज्यघटना, 1950 अनुच्छेद 342

दिवाणी अपील न्यायाधिकारक्षेत्र: दिवाणी अपील क्र. 2537/ 1997

मुंबई उच्च न्यायालयाच्या डब्ल्यू. पी. क्रमांक 703-1994 मधील दिनंक 22-4-1996 निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी आर. एस. लाम्बट न्यायालयाचा आदेश खालीलप्रमाणे देण्यात आला: अनुमती देण्यात आली.

हे विशेष परवानगीद्वारे केलेले अपील मुंबई उच्च न्यायालय, नागपूर खंडपीठाने रिट याचिका क्र. 703/94 मध्ये दिनांक 22.4.1996 ला दिलेल्या निकालावरून उद्भवते.

अपीलकर्त्याने आपण अनुसूचित जमातीचा सदस्य असल्याचा दावा केला. हे मान्य आहे की, अपीलकर्ता 'ठाकूर' जातीचा आहे, जी एक अग्रेसर जात आहे. त्यांच्या आजोबांना 'का' किंवा 'मा' ठाकूर म्हणून नव्हे तर 'ठाकूर' म्हणून दाखवण्यात आले होते. महाराष्ट्रात 'मा ठाकूर' किंवा 'का ठाकूर' यांचे वर्गिकरण अनुसूचित जमाती म्हणून केले जाते. त्यामुळे अपीलकर्त्याने अनुसूचित जमाती 'अ' चा दर्जा असल्याचा दावा केला आणि जात प्रमाणपत्र जारी करण्यासाठी अधिकाऱ्यांकडे अर्ज केला. योग्य चौकशीनंतर, स्थापन केलेल्या छाननी समितीने अनुसूचित जमातीच्या दर्जासाठी अपीलकर्त्याचा दावा नाकारला. अपीलकर्त्याने उच्च न्यायालयात रिट याचिका दाखल केली ज्यात असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे की समितीने निष्कर्षाची बारकाईने चौकशी केली आहे आणि खाली नमूद केले आहे:

" हे न्यायालय अपीलीय प्राधिकरण म्हणून अभिलिखित साहित्याचे परीक्षण करू शकत नाही. जर समितीने नोंदवलेल्या साहित्याच्या आधारे काढलेला निष्कर्ष शक्य असेल, तर हे न्यायालय भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 226 अंतर्गत त्याच्या अतिसामान्य अधिकारक्षेत्राचा वापर करण्याच्या छाननी समितीच्या आदेशात हस्तक्षेप करू शकत नाही. त्यानुसार तो फेटाळण्यात आला.

अपीलकर्त्याचे विद्वान वकील श्री. आर. एस. लांबाट यांचा असा युक्तिवाद आहे की छाननी समितीने परिच्छेद 8 मध्ये निष्कर्ष खालीलप्रमाणे नोंदवला आहे:

" हे लक्षात घेऊन समितीने आत्मीयता चाचणी लागू केली आहे आणि असा निष्कर्ष काढला आहे की आत्मीयता चाचणी नकारात्मक होती. मला असे वाटते की प्रतिवादी आत्मीयतेच्या पैलूवर अनावश्यकपणे जास्त जोर देत आहे. सर्व ठाकूर अनुसूचित जमातींचे का ठाकूर किंवा मा ठाकूर यांच्याशी संबंध असणे आवश्यक नाही. या चाचणीच्या विस्ताराकडे काही काळ यांत्रिकरित्या आणि अंकगणितीयदृष्ट्या (पात्र) पाहिले जाते, शैक्षणिक पार्श्वभूमी, सामाजिक वातावरण, व्यावसायिक शिक्षण इत्यादी बाह्य घटक, जे एखाद्याच्या व्यक्तिमत्त्वाला आकार देण्यात नकाशावर भूमिका बजावतात, त्याकडे दुर्लक्ष केले जाते.

समितीच्या निष्कर्षाच्या आधारे झालेला निष्कर्ष योग्य नाही, असा युक्तिवाद केला गेला . त्यामुळे उच्च न्यायालयाने या प्रश्नावर विचार केला असता आणि ज्या आधारावर छाननी समितीने 'मा ठाकूर' किंवा 'का ठाकूर' म्हणून अपीलकर्त्याच्या दाव्यांची छाननी केली आहे त्याची पडताळणी केली असती. छाननी जी समितीने निदर्शनास आणून दिल्याप्रमाणे हे खरे आहे की प्रत्येक प्रकरणाची वस्तुस्थिती आणि परिस्थितीनुसार छाननी करणे आवश्यक आहे. अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती कायदा, 1976 च्या अधीन राहून संविधानाच्या कलम 342 अंतर्गत राष्ट्रपतींची अधिसूचना निर्णायक आणि अंतिम आहे. या न्यायालयाचे असे अनेक निर्णय आहेत ज्यात असे म्हटले आहे की, जारी केलेल्या प्रमाणपत्राचा आधार असलेल्या पक्षाची जात शोधण्यासाठी न्यायालय तपासू शकत नाही. अध्यक्षीय अधिसूचनेमध्ये नमूद केलेली जात दावेदाराला लागू होईल की नाही हे न्यायालय सर्वेक्षण करू शकते. या

परिस्थितीत, आम्हाला असे वाटत नाही की उच्च न्यायालयाने हस्तक्षेप करण्यास कारणीभूत ठरणारी कायद्याची कोणतीही चूक केली आहे.

त्यानुसार याचिका फेटाळली जाते. खर्चासंबंधी कोणतेही आदेश नाहीत.

याचिका फेटाळण्यात आली.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.